

TU v Liberci, FAKULTA PEDAGOGICKÁ

461 17 LIBEREC 1, Hálkova 6

Tel.: 485 352 515

Fax: 485 352 332

Katedra: KNŠ

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(pro magisterský studijní program)

pro (diplomant) EVA URBANOVÁ
adresa: MILETÍN 31, UHLÍŘSKÉ JANOVICE 28504
obor (kombinace): UČITELSTVÍ I. STUPNĚ ZŠ

Název DP: Hudební činnosti v ostatních předmětech

Název DP v angličtině: The Music activity at the other subjects.

Vedoucí práce: Mgr. ZUZANA BUBENÍČKOVÁ

Konzultant:

Termín odevzdání: 23.12.2004

Pozn. Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování DP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné.resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 15.1. 2003

.....
děkan

.....
vedoucí katedry

Převzal (diplomant):

Datum:

Podpis:

Název DP: Hudební činnosti v ostatních předmětech

Vedoucí práce: Mgr. ZUZANA BUBENÍČKOVÁ

Úvod: Hudební výchova není chápána jako uzavřený a izolovaný předmět, ale je důležitá její koordinace a mezipředmětové vztahy s ostatními předměty. Koordinace hudební výchovy s esteticko - výchovnými a ostatními předměty umožňuje pochopení souvislostí mezi jednotlivými druhy umění a vede i k obsažení vztahů v kultuře naší společnosti.

Cíl: Širší pohled na využití co nejvíce možností výuky Hv ve spojitosti s Českým jazykem, Matematikou, Literaturou, výtvarnou výchovou, tělesnou výchovou a vlastivědou.

Požadavky: Využití všech dosavadních zkušeností i znalostí k poznání této problematiky, případně srovnání se způsoby práce na jiných školách.

Literatura:

- Kofroň J., Učebnice intonace a rytmu, EDITIO SUPRAPHON 1990
Sedlák F., Didaktika HV1, SPN, Praha 1985
Tupý K., K didaktickým problémům malotřídních škol, SPN, Praha 1979
Koutský J., Hudba kamarád
Kolář J., Intonace a sluchová výchova, KAROLINUM 1999
Coblenser H., Dech a hlas – návod k dobré mluvě, AMU, Praha 2001
Pecháček S., Váňová H., Praktické úkoly z didaktiky Hv KAROLINUM 1999
Reinhard H., Uplatnění mezipředmětových vztahů ve škole, Portál
1994

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra: Primárního vzdělávání

Studijní program: Učitelství pro 1. stupeň základní školy

Kombinace:

Hudební činnosti v ostatních předmětech
The Music activity at the other subjects
Die Musikaktivitäten in den anderen Fächer

Diplomová práce:

Autor:

Eva Urbanová

Podpis:

Adresa:

Miletín 1

25804, Uhlířské Janovice

Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Bubeníčková

Konzultant:

Počet

stran	slov	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
61	8520	75	2	13	0

V Miletíně dne: 12.11. 2004

Poděkování:

Děkuji všem, bez nichž bych nikdy svoji práci nedokončila. Dík náleží hlavně mé rodině za pomoc a podporu. Vedoucímu práce Mgr. Bubeníčkové, děkuji za zasvěcené vysvětlování problémů tvorby diplomové práce a za podnětné rady.

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Liberci dne: 12.11.2005

Eva Urbanová

Prohlášení o původnosti práce:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a že jsem uvedla veškerou použitou literaturu.

V Miletíně dne:
12. listopadu 2005

Eva Urbanová

Hudební činnosti v ostatních předmětech

Eva Urbanová

DP-2005

Vedoucí DP:

Mgr. Zuzana Bubeníčková

Resumé

Předkládaná diplomová práce je zaměřena na jednotlivé složky hudební výchovy, tak jak by měly být zařazeny do ostatních předmětů.

V úvodu se zabývá psychologií a významem hudby, tedy tím, co člověku v dnešní uspěchané době hudba přináší. Praktická část práce je zaměřena na didaktické úkoly.

Učitelé často nevědí jak využít hudbu a její činnosti v jiných předmětech. Cílem práce je usnadnit jim tento úkol a učinit tak dětem učení srozumitelnější a zábavnější.

Die Musikaktivitäten in den anderen Fächer

Zusammenfassung

Diese Diplomarbeit ist an einzelne Bestandteile der Musikstunden gezielt, wie sie in die anderen Fächer eingeordnet werden sollen.

In der Einleitung widmet sich Psychologie und der Bedeutung der Musik, also beschäftigt sich damit, was dem Menschen die Musik in dieser Zeit Frägt. Im praktischen Teil sind Didaktische Aufgaben.

Lehrkräfte wissen oft nicht, welches Herangehen gewählt werden soll, um diese Übungen für Schuler unterhaltsamer zu gestalten. Ziel dieser Arbeit ist es, diese Aufgabe zu erleichtern und das Lernen der Kinder verständlicher und unterhaltend machen.

The Music activity at the other subjects

Summary

This diploma work is about music and its employ in teachers' work. The introduction is about psychological of music. Its meaning important, because our era is very flurried.

The practical part is on teaching. The teachers offer don't know, how to use music in their activities in other subjects.

This diploma work is inspiration for teacher, to make their work more interesting and more intelligibility for their pupils.

OBSAH	1
1.ÚVOD	3
 2. TEORETICKÁ ČÁST	
Význam hudby	4
Hudební vývoj dětí	5
Periodizace hudebního vývoje	6
Hudebnost, hudební vlohly a schopnosti	9
Hygiena hlasu a učitel hudební výchovy	10
Dech, hlas a intonace	12
Rytmická a pohybová složka	13
Instrumentální složka	15
Poslechová složka	16
Hudební schopnosti ve vztahu k ostatním druhům uměleckého nadání a obecné inteligenci	17
 3 DIDAKTICKÁ A PRAKTICKÁ ČÁST	19
Hudební aktivity v české jazyce	
motivace na uvolňovací cviky	20
abeceda	24
slabiky	38
souhlásky	39
vyjmenovaná slova	40
Literatura	44

Hudební aktivity v matematice	
opakování číselné řady	46
sčítání a odčítání	47
násobky	49
prostorová orientace	50
Hudební aktivity v tělesné výchově	51
Hudební aktivity ve výtvarné výchově a praktických činnostech	55
Hudební aktivity ve vlastivědě a prvouce hry	58
4. ZÁVĚR	60
5. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	61

ÚVOD

Hudební výchova na prvním stupni, zpěv, hra na hudební nástroje, hudebně pohybová výchova? Tolik a ještě více otázek jsem si kladla při výběru tématu své diplomové práce. Mám velice ráda hudbu a baví mě vymýšlet různé hudební hry pro děti. Rozhodla jsem se tedy, že to vše spojím v této práci. Jelikož jsem mezi dětmi pět dnů v týdnu, zkusila jsem několik hudebních her s dětmi jako opakování. Děti byly touto formou nadšené a i o přestávkách prozpěvovaly „vyjmenovaná slova“. Zkusila jsem tedy několik písniček použít jako motivaci a děti tuto novinku, a do jisté míry i oživení výuky, přijaly s nadšením a stejně potom přistupovaly i k danému tématu a látce. Tato skutečnost mě velice potěšila a podpořila můj záměr se tímto tématem i nadále zabývat.

Záměrem této práce je ukázat žákům i pedagogům nové možnosti výuky nejen v tělesné výchově a výtvarné výchově, ale také propojení předmětů jako je hudební výchova a matematika, či český jazyk. Ke splnění záměru by mohla posloužit praktická část této práce, která obsahuje několik didaktických her určených k opakování, motivaci, procvičení, upevnění, ověření znalostí, pobavení a oživení výuky. Nejsou to jen hry a jakési cvičení, ale smyslem je naučit zajímavou a zábavnou formou.

Hudební výchova není chápána jako uzavřený a izolovaný předmět, ale je důležitá její koordinace a mezipředmětové vztahy ve výuce. Tato práce je zaměřena na disciplíny prvního stupně. Jedná se o matematiku, český jazyk (čtení), vlastivědu, tělesnou a výtvarnou výchovu. Koordinace hudební výchovy s esteticko - výchovnými a ostatními předměty umožňuje pochopení souvislostí mezi jednotlivými druhy umění a vede i k navázání a pochopení vztahů v kultuře naší společnosti.

Význam hudby

Již v antice byl zdůrazňován význam hudby v rozvoji lidské osobnosti. Podle Platóna vede hudba k poznání krásy a zušlechťuje lidskou duši. Aristoteles tvrdí, že člověk má vrozený smysl pro rytmus a melodii, proto působí jako očista od nepříjemného. Hudba zasahuje oblast tělesnou i psychickou. Působí například na změny krevního tlaku, tepu a hladiny adrenalinu.

Psychika člověka ovlivňuje emocionální oblast a citové stavy. Podněcuje představivost a fantasií. Lidé hudbu potřebují, protože uspokojuje celou řadu jejich potřeb. Člověk, který si oblíbil hudební umění, hromadí v sobě bohatství které hudba poskytuje, poznává sám sebe a může vytvořit i lepší vztahy k lidem. Měli bychom tedy u dětí pěstovat zájem o hudbu.

Neexistuje národ bez hudby. V dnešní technické době se hudba může zdát nepraktická a bezvýznamná. Zmechanizovaná hudba proniká do našich domácností a ztrácí svou estetickou a etickou hodnotu. Vyskytuje se tam, kam funkčně nezapadá její přehlcenost nás otupuje a vede k poslechu bez vnitřní fantazie a prožitku.

Tato práce se zaměřuje hlavně na děti mladšího školního věku, což je nejpłodnější a nejvýhodnější období pro hudební rozvoj dětí. Pasivním sledováním se ztrácí veškerá hudební spontánnost a dětská tvořivost.

Hudební vývoj dětí

Dítě se rodí do existujícího světa naplněného hudbou, navazuje kontakty s hudbou již v prvních měsících života. Tento proces osvojování hudebního umění a hudebních zkušeností, v nichž se rozvíjí hudební schopnosti a mění se lidské hudební vědomí, nazýváme hudební vývoj jedince.

Hudební vývoj má dva přístupy. První přístup, biogenetický, je považován za základ hudebnosti dědičné a vrozené vlastnosti. Hudební výchova a prostředí dědičné vlastnosti podněcují. Jako druhý přístup je považován sociogenetický přístup. Podle něj je činitelem vývoje sociální prostředí a výchova. Správné je však chápat oba přístupy v jednotě. Oba se podílí na správném hudebním vývoji dítěte.

Podmínkou hudebního vývoje je všestranná aktivita dítěte. Jedinec musí rozvinout poznávací, praktickou hudební činnost a osvojit si dovednosti, které mu umožní hudbu vnímat, reprodukovat a samostatně tvořit. Základem hudebního rozvoje je stavba a funkce sluchového analyzátoru. Tato analytická a rozlišovací činnost závisí na vlohách, ale cvikem a učením se rychle zlepšuje. V rozvoji hudebního sluchu má důležitou úlohu i zrakový orgán, opírající se o notový zápis. Nejrychlejší rozvoj spadá do období mladšího školního věku.

Vývoj člověka není přímočarý, ale má stupňovitou povahu. Je v něm možné odlišit vývojová stádia, která se od sebe liší. Podle starších pojetí probíhá vývoj lineárně, ale dle současných psychologů přechod z jednoho období do druhého neprobíhá plynule ale skoky. Po přípravné fázi následuje období zrychleného vývoje. Ten je pak vystřídán obdobím relativního klidu. Délku jednotlivých období je možno zkracovat a tak celkový vývoj urychlovat. Přechod mezi prvním a druhým obdobím je kolem třetího až čtvrtého roku.

Periodizace vývoje dítěte

Hudební vývoj dítěte od narození do čtyř roků.

Sluchový analyzátor je vybaven tak, že může reagovat na hudební zvuky. Sluchová dominanta jako reakce na zvuky se vytváří již v druhém týdnu života a i několik minut. Ve 3 – 4 měsíci obrací dítě hlavu ke zdroji zvuku. V té době už děti reagují na výrazně rytmizovanou melodii. Citlivost sluchu se rychle zvyšuje a kojenec reaguje na mluvní hlas a zpěv matky. Později reaguje na zvonek, nebo zvuky hudebních nástrojů. Proto se odedávna matkám daří zpěvem uklidnit plačící dítě již v prvních měsících života.

Půlroční dítě reaguje úsměvem na matčin zpěv. Po druhém roce se zpřesňují pohyby a jsou už hudebně rytmické. Funkce hlasového orgánu se projevuje hned po narození křikem. Křik novorozence a jeho tónový rozsah je malý a1. Kolem 1/2 roku tvoří dítě již více zvuků. V šestém až osmém měsíci začíná napodobování slov. V napodobování melodie tkví i zárodek pěveckých pokusů. Dítě si osvojilo základy řeči, začíná zpívat a pokouší se o vlastní hudební tvořivé projevy. Děti kolem třetího roku již reprodukují melodii písně a pokoušejí se o nejjednodušší improvizace. V tomto období se intenzivně rozvíjí sluch, hudební paměť, rytmické cítění i hudební fantazie.

Období předškolního věku

Období od čtvrtého do šestého roku je rostoucí schopnost výškově rozlišovat tóny , která umožňuje rozvoj všech hudebních činností.. Z vývojového hlediska má největší cenu zpěv matky a rodiny i naslouchání přírodních zvuků, které zvyšují citlivost vnímání. Pěvecké schopnosti se rychle rozvíjejí.

Tvoření tónů se automatizuje a tím upevňují pěvecké dovednosti. Zpěv zůstává v celém předškolním věku hlavní složkou hudební výchovy. Rozvíjející se představivost a fantazie obohacují dětské hudební nápady a improvizace o nové prvky. Hudební výchova v předškolním věku by měla být komplexní hudební hrou.

V tomto věku se vlivem biologického zrání a výchovných podnětů rozvíjí sluchový analyzátor a současně se anatomicky utváří i hlasový orgán a síla hlasivkové svalstvo.

Obrázek hlasivek

Období mladšího školního věku

Další změny jsou ke konci šestého až sedmého roku, kdy dítě vstupuje do školy. Hudební výchova rychle rozvíjí jeho hudební schopnosti. Počátek školní docházky je počátek soustavné hudební výchovy. Vznikají předpoklady pro hru na dětské nástroje.

Nástup puberty 11 – 12 rok.

Vlivem biologických změn se prohlubuje citový život dítěte a vytvářejí si nové vztahy k hudbě. Objevuje se umělecká tvořivost. Zkouší psát básně a písně. Děti jsou kritičtější a upevňují si své zájmy.

Kvalitní hudební výchova urychluje hudební vývoj a kladně ovlivňuje tělesný a duševní rozvoj dítěte. Může však být úspěšná jen tehdy, dosáhlo-li dítě určitého stupně hudebního vývoje. Hudební připravenost dětí se kvalitativně liší. Hudební připravenost se tedy projevuje u dětí v hudební aktivitě, s hudebními činnostmi, které je schopno provádět. Zkoumáme tedy, jak je dítě schopno uskutečnit požadovanou hudební činnost a podle výsledků usuzujeme o kvalitě hudební schopnosti.

Zkoumá se kvalita sluchu – výškové rozdílné tóny, stoupající a klesající melodie v rozsahu c1 – c2, rozlišení půltónů.

Dále se zaměříme na tonální cítění – poznání mimotonálního tónu a ukončenost melodie.

Hudební představy a paměť – pojmenovat zahrany úryvek písně, melodický postup tří tónů, úryvek z písně.

Rytmické cítění – pochod – zrychlovat x zpomalovat, 2/4 takt – vytleskat přízvuknou dobu.

Předpokládá se, že dítě dále rozvíjí své pěvecké schopnosti.

Mělo by také zvládnout hru na dětský hudební nástroj – správné držení. Důležité jsou také hudebně tvořivé projevy. Je to třeba hra na tělo, odpověď na melodickou otázku.

Hudebnost

Pojem hudebnost se u nás rozvíjel spolu s vývojem poznatků psychologie a fyziologie. Hudebnost je vlastnost, která určuje poměr psychického života jedince k hudbě, hudebních schopností, dovedností a na všeobecném nadání. O stupni žákovi hudebnosti rozhoduje hudební sluch, hudební paměť a představivost, obrazotvornost a reprodukční schopnost, navíc jeho hudebně estetické citění a myšlení. Nedostatek hudebnosti bývá označována jako amúzie. Absolutní amúzie je však velmi vzácná.

Hudební vlohy a schopnosti

Hudební vlohy jsou vrozené speciální anatomicko - fyziologické funkční vlastnosti nervové soustavy a mozkového ústrojí. Jejich existence je předpokladem pro utváření a rozvoj hudebních schopností. Hudební schopnosti jsou psychické vlastnosti, které podmiňují úspěšnou hudební činnost. Silné a kvalitní vlohy se ohlašují již v raném věku a označují se jako hudební nadání.

Hudební schopnosti se mohou projevovat v mnoha oblastech. Například schopnost sluchově percepční, rozlišování vlastností tónů (barva, síla, výška, délka), rytmické, tonální, harmonické citění, sluchově pohybová schopnost, hudební představivost a nejdůležitější analyticko - syntetické schopnosti. Patří sem také hudebně intelektové schopnosti, . To je estetické vnímání a hodnocení děl, hudební tvořivost, hudební teorie a hudební myšlení. Všechny schopnosti se vzájemně podmiňují. K rozvoji hudebních schopností jsou nezbytné i určité hudební vědomosti. Jsou získané hudební naukou a musí vycházet ze styku s hudbou. Hudební dovednosti jsou zautomatizované způsoby vědomé hudební činnosti získané záměrným opakováním a cvikem. Dítě správně drží tělo, dýchá, správně tvoří tón, zpívá z not.

UČITEL HUDEBNÍ VÝCHOVY A HYGIENA HLASU

Hudební a didaktické dovednosti - Vztah k hudební výchově.
Učitel HV.

Učitel je rozhodujícím činitelem při uskutečňování vyučování. Vzrůst požadavků na práci učitele souvisí s rostoucí funkcí hudby ve společnosti. Učitel hudby by kromě obecných předpokladů pro učitelství měl mít velice kladný vztah k hudbě, měl by mít hudební vědomosti a dovednosti. Charakter Hv vyžaduje od učitele tvořivé hudební a pedagogické myšlení. Hudební tvořivost by měla zahrnovat improvizaci dovednosti a tvůrčí pedagogické činnosti.

Osobnost učitele hudební výchovy dotváří i jeho řečový projev a komunikativní schopnosti. Schopnost navázání kladného citového vztahu s žáky. Efektivnost hudebního vyučování a úspěšná práce učitele a žáků jsou podmíněny výběrem a použitím vhodných vyučovacích metod. Vyučovací metody považujeme za cílevědomý přístup vyučování.

Osvojování hudby se může uskutečnit dvěma protichůdnými cestami. První je elementárně syntetická, která vychází z dílčích úkolů a směřuje k celku. (pěvecká a instrumentální hra). Je obsahově uzavřena, nedovoluje žákovi rozvinout vlastní tvořivost. Druhá je celostně analytická a ta vychází z vyučování situací motivovaných úkolů, které žáci řeší samostatně s pomocí instrukcí učitele. Tato metoda podporuje motivaci, uspokojuje zvědavost žáků. Používá se hlavně při poslechu hudby v hudebně pohybové výchově, v improvizaci. Tato metoda je velice propagována i v jiných předmětech.

Hygiena hlasu učitele.

Povolání učitele je jedno z nejnáročnějších z hlediska namáhání hlasu. Vyžaduje hlasové vypětí a proto se celkem často vyskytují problémy nebo poruchy hlasu, jako je například chrapot, tlak v hrtanu a krku, přeskakování hlasu, v nejhorším případě i ztráta hlasu. Následně může dojít k nedomykavosti hlasivek, nebo k uzlíkům na hlasívkách, které se odstraní operativně a léčba této nemoci potřebuje dlouhý hlasový klid.

Těmto problémům lze předcházet, nebo je alespoň zmírnit. Měli bychom měkce nasazovat hlas, mluvit v optimální výšce a optimální hlasitostí. Ve třídě kde mluvíme celý den by měly být také optimální podmínky pro hlas. To znamená vlhké prostředí, teplo, čerstvý vzduch

a žádný prach. Takové podmínky ovšem málokterá škola může poskytnout, takže většina z nás pracuje ve velmi suchém, prašném prostředí. I tak si ale můžeme trochu pomoci a na ústřední topení položit mokrý ručník. Zaručeně se nám bude mluvit o trochu lépe.

Je také spousta možností jak svůj hlas šetřit. Když přijde období chřipky a můj hlas je dost náchylný, hrajeme s dětmi značkovou hru. Ukazují obrázky jako je třeba

a děti přesně vědí, co mají dělat, co si připravit, s čím pracovat. Pak už mi stačí jen v tiché třídě dokončit vysvětlení úkolu. Děti to baví a mě to ulehčí práci.

V případě, že problémy s hlasem samy nezvládneme, je nejlepší navštívit učitele zpěvu, který nám pomůže ze správným cvičením hlasu a jestliže už nějaké závažnější problémy máme je nutné vyhledat odbornou pomoc u foniatra.

Dech, hlas a intonace

Každou hodinu, ve které se bude používat ve větší míře hlas, hlasivky a dech bychom měli začít jednoduchým rozmluvením, rozezpíváním a rozdýcháním. Mě se osvědčilo u malých dětí začínat tak celý den. První hodinu děti obvykle ještě skoro spí. Proto je výborné je trochu zmotivovat. Taková veselá písnička je výborný prostředek na motivaci. Musíme mít ale v dobře připravené hlasivky. Taková rozcvička nezabere moc času a je velice užitečná.

Základem dechových cvičení je správný způsob dýchání. Je to vdech nosem (ústa jsou zavřená) a výdech ústy, hlasitý, syčivý – jako had. S dětmi hrají hru kterou děti pojmenovaly Otesánek. Stojíme v kruhu a děti se snaží nadechnout se do bříška tak, aby bylo vidět velké otesánkovo bříško. Další cvičení je houkaní jako sova, nebo mašinka. Po správném dýchání procvičujeme správnou artikulaci. Na známé lidové písně zpíváme různé jazykolamy (trnky brnky, zářící řepa...)

K „rozhybání“ hlasivek je dobré na jednoduchou melodii vymýšlet otázky a odpovědi. Např. Co jsi dělal včera? Dítě zazpívá svou odpověď.

Správná intonace je velkou pomůckou při práci s písní. Stimuluje rozvoj hudebních představ a vede k rychlejšímu osvojení písně. Děti umí rozlišit zpěv od křiku, hudbu od hluku. Mohou samy tyto zvuky vytvářet. Měly by umět rozlišit tóny nízké a vysoké, později melodii stoupavou a klesavou. Žáci ji mohou ukazovat, malovat...

Slovo intonace znamená tvořit přesnou výšku. Nejúčinnější cvičení pro intonaci jsou lidové písně, které od těch nejjednodušších umožňují učiteli přesnou kontrolu. K intonačnímu cvičení patří cvičení dechová a správná výslovnost samohlásek. Intonačním výcvikem by měl projít každý žák a měl by zvládnout orientaci v základních vlastnostech tónu, poznat směr melodie, rozlišit ukončenou a neukončenou melodii, reagovat na mimotonální tón ve známé melodii, pěvecky reprodukovat zahráný, nebo zazpívaný tón, zazpívat relativně čistě dětskou píseň. K intonačnímu výcviku také patří znalost opěrných písní.

Opěrné písně:

1. stupeň - Kočka leze dírou
2. stupeň - Dívča, dívča
3. stupeň - Malička su
4. stupeň – Slunéčko zašlo (hoří)
5. stupeň – Rybička malička
6. stupeň – Ach, není tu, není
7. stupeň – Pasla som ja husky
8. stupeň – Ráda, ráda můj zlatej Honzíčku

Rytmická a pohybová složka v hudební výchově

Rytmus vzniká rozložením tónů různé délky.

Pravidelný rytmus vyvolává atmosféru klidu, rozvahy a stereotypu, naopak nepravidelný rytmus navozuje pocit vzrušení a neklidu.

Celý život je ovládán rytmem. Rytmus nepatří jen k hudbě, ale je neodmyslitelnou součástí člověka. (tlukot srdce, chůze, střídání dne a noci)

K rozvoji rytmického citění dochází při každém kontaktu člověka s hudbou.

Výrazný hudební rytmus tanečních skladeb spontánně a bezprostředně podněcuje pohybové funkce a taneční reakce.

Aby děti mohly v ostatních předmětech spolupracovat, měly by mít správný základ a umět vytleskat rytmus slov, písně. Toho lze dosáhnout říkadly, rozpočítadly a různými hrami. Děti by od první třídy měly procházet rytmickými cvičeními. Nejlépe se pracuje

s říkankami, jednoduchými písničkami, které jsou doprovázeny pohybem. Takto můžeme rozvíjet smysl pro tempo – rychle, pomalu, zrychlovat, zpomalovat a rozvíjet smysl pro dynamiku – slabě, silně, zeslabovat, zesilovat. Později se dá s dětmi hrát na rytmickou ozvěnu, na štafetu...

Rytmická cvičení lze provádět různými způsoby. Například rytmizovaným slovem, opakováním rytmických slabik, pěveckým projevem na jednom tónu, hrou na tělo, hrou na dětské hudební nástroje, a dalšími hudebně pohybovými projevy.

Rytmus a pohyb spolu velice úzce souvisí, protože rytmus je snad nejdůležitějším prvkem, který ovlivňuje pohybové ztvárnění hudby. Dokazuje to i fakt, že když nám k tanci budou hrát jen bicí nástroje, jsme schopni se v daném rytmu pohybovat. Avšak taneční pohyb musíme vnímat v jeho celistvosti s tempem, barvou atd.

Pohybové reakce dětí na hudbu jsou naprosto přirozené. Na učiteli jen závisí aby dítě dokázalo své pohyby zkoordinovat a aby si je uvědomovalo. Hodina s nejlepšími výsledky je taková, kdy učitel sám doprovází a hudbou dává pokyny k pohybovému provedení. Současně vede i žáky k tomu, aby i oni uměli doprovázet pohybový projev na nástroje, zpěvem, hrou na tělo a podobně. Například druhy tleskání, pleskání, dupání, luskání, chůze, běh, poskoky, pohyby rukou a paží, později taneční kroky. Tedy obsahem pohybových dovedností je pohybová průprava, pohybová improvizace, pohybové ztvárnění písní, lidové dětské hry se zpěvem, lidové a umělé tance.

Obsahem rytmických a pohybových činností je tedy hra na jednoduché nástroje, hra na tělo, pohybové hry s říkadly a dětskými popěvky, pohyb dle rytmických doprovodů.

Instrumentální složka hudební výchovy

Hra na hudební nástroje na prvním stupni ZŠ je velice důležitá a doplňuje rytmickou a pohybovou složku hudební výchovy. Nejznámější pomůckou pro rozvoj instrumentálních dovedností je sada Orffových nástrojů. Dělí se na A) nástroje rytmické do kterých mimo jiné patří hůlky, ozvučná dřívka, triangel, tamburína, prstové činelky, činel, dřevěný blok, rolničky, bonga.

B) nástroje melodické – zvonkohra, metalofon a Xylofon.

Vlastní instrumentální hra vychází z přirozeného pohybu chůze, dupání, tleskání pleskání, kolébání atd. Děti jimi provází hudebně pohybové hry, říkadla, pohádky atd.

nástroje se dají využít při doprovodu písně, při hudebně pohybové výchově při dramatizaci pohádek, při hře na tělo, při vyjadřování nálady. Využití doprovodných hudebních nástrojů je velmi široké. Například můžeme na ozvučná dřívka hrát rytmus písně, na dřevěné bloky základní počítací doby, na triangel začátek verše, nebo hrají v pomlce na prstové činelky.

Spoustu nápadů můžeme najít v knize Česká Orffova škola – I.Hurník, P.Eben

Poslechová složka v hudební výchově

Dítě přichází do školy ovlivněno konzumním přístupem k hudbě. To znamená, že hudba je brána jako kulisa k práci, hrne se na dítě ze všech stran a ono neumí hudbu poslouchat. Záleží tedy na pedagogovi, jestli zvládne vychovat z takto připraveného dítěte vnímavého posluchače, pro kterého se stane umělecká hudba součástí života. Nejdůležitější je motivace, tou přibližujeme žákovi dílo. Můžeme ji realizovat uměleckým obrazem, básnickým slovem, projektovými metodami, tělesným pohybem. Děti rády poslouchají to co už znají a tím se potom jejich zážitek prohlubuje.

Během celého školního roku nezapomínáme ani na sluchový výcvik, kterému se věnujeme v hodinách hudební výchovy asi tak 2 až 3 minuty. Děti by měly být schopny zopakovat předzpíváný tón. Sluchová cvičení lze provádět i jiným způsobem. Učitel ťukne do trianglu, děti mají ruce nahoře a dokud slyší tón dávají ruce dolů. Nebo děti chodí po třídě, a dokud triangel zní, pohybují se. Jakmile neslyší zvuk, zastaví se. Je možné chodit i za zvukem trianglu. Při sluchovém výcviku se dá procvičit i hudební paměť. Čtyři děti mají zvonky. Každý postupně zazvoní. Potom zazvoní jeden z nich a pátý žák má poznat který to byl. Děti mohou rozeznávat pochod, ukolébavku, fanfáry... Každé dítě by mělo nenásilnou formou dojít ke znalosti síly tónu, délky tónu, výšky tónu, mělo by také umět rozlišit zvuk, tón a hluk.

Metodický postup při poslechových činnostech je také velmi důležitý. Nejprve dbáme na výběr skladby, pak se věnujeme již zmíněné motivaci. Potřebné je řazení do struktury hodiny, první poslech a analýza. Dále pak významné opakování poslechu. Všechny tyto složky se v hudebních hodinách úzce propojují a všechny spolu souvisí. Není možné oddělit rytmus od pohybu, poslech od rytmu a instrumentální činnosti od rytmu.

Hudební schopnosti ve vztahu k ostatním druhům uměleckého nadání a obecné inteligenci

O tomto vztahu se diskutuje poměrně často, avšak průkazného materiálu je celkem málo. Spoustu autorů z mnoha zemí došlo k názoru, že hudební schopnosti nemají na inteligenci vliv. Jiní jim zase oponují, že děti, které jsou hudebně nadané a jsou v hudebních činnostech rozvíjené, mají vyšší IQ. Například H. Schüssler srovnával výsledky školní výuky u dvou set hudebně nadaných dětí se stejným počtem „nehudebních“ dětí a zjistil, že hudebně nadané děti byly o 15% lepší v naukových předmětech, než děti bez hudebního vzdělání. Zaměřila jsem se na tuto problematiku i u nás ve škole a výsledky mě překvapily. Děti, které se věnovaly hudbě ve školce, měly lepší výsledky v první třídě. Byly bystřejší a pozornější. Děti, které neměly sociální zázemí ale navštěvovaly lidovou školu umění, nebo hrály na nějaký hudební nástroj prospívaly lépe, než děti hudebně nečinné. Tyto výsledky se potvrdily i na maďarských základních školách, které mají rozšířenou výuku hudební výchovy a děti zabývající se hudbou mají lepší výsledky i v ostatních naukových předmětech. Je to tím, že rozvoj hudebního sluchu a pěveckých dovedností kladně ovlivnil tvorbu a kvalitu řeči (intonaci, dynamiku, artikulaci a celkový výraz). Také se potvrdilo, že odborně vedený zpěv je nejlepší ochranou dětského hlasu. Omezuje tlak na hlasivky. Děti pak netrpí tak často hlasovými poruchami a dětskou chraptivostí. I ze své praxe vím, že dětský doktor doporučuje na dýchací problémy hru na zobcovou flétnu a zpěv. Bylo také potvrzeno, že vedený zpěv a pěvecké dovednosti mají kladný vliv při osvojování cizího jazyka. V mé 4. třídě je to zřejmé, protože žáci s výukou cizího jazyka začínají. Pět dětí navštěvuje LŠU a chodí na zpěv. Ačkoli je tato třída velice vyrovnaná, tyto děti čtou články nejlépe z celé třídy a výslovnost je bezchybná. Je to tím, že jim rozvinutý hudební sluch umožňuje zaposlouchat se do odlišné intonace, do nových zvukových spojů a jiných barevných odstínů jazyka. Jemnou motoriku, nervově svalovou koordinaci a zlepšení písemného a výtvarného projevu lze získat a procvičit denním zpěvem, hrou na hudební nástroj a hudebně pohybovou výchovou. Hudebně pohybová výchova upevňuje psychomotorické schopnosti dítěte a zajišťuje ladnost a pružnost tělesných pohybů. Současně rozvíjí i jeho vitální síly, které utváří rovnováhu v psychice dětí. Výcvik ve čtení not podporuje smysl pro prostorovou orientaci.

Forraiová dokázala, že hudební diktáty a intonační cvičení rozvíjející hudební sluch, paměť a představivost, vyžadují pozornost, přesnost a rychlou reakci. Tyto psychické procesy se pak účelně uplatňují i v ostatních nehudebních předmětech.

Práce s hudbou urychluje rozvoj intuice, fantazie, což se projevuje i v lepší úrovni slohových prací dětí. Velmi pozitivní vliv pěstování hudby se projevuje i v oblasti psychické hygieny a terapie. Podle Komenského denní zpěv naplňuje školu optimismem a radostí z tvořivé práce. Hudbou se kompenzuje duševní únava a často i přetěžování žáků velkými nároky na psychiku v naukových předmětech.

Myslím si, že je důležité vkládat proto i do ostatních předmětů hudební prvky, soutěže a učit s pomocí hudby.

Zdeněk Nejedlý bojoval proti předsudku, že ke zpěvu a poslechu hudby je třeba zvláštní nadání, které nemá každý člověk. Zdůrazňuje, že každý zdravý jedinec je hudební a může se těšit z hudby. Nejedlý dále uvádí, že prostý člověk neuvažuje jestli je hudební nebo ne a hudbu prožívá a reaguje na ni. Důkazem jsou malé děti a také mentálně postižení jedinci. Reagují na rytmus, na melodii velice rádi zpívají a tančí. Hudbu mají nesmírně rádi

Hudební výchova není chápána jako uzavřený a izolovaný předmět, ale je důležitá její koordinace a mezipředmětové vztahy s ostatními předměty. Tyto mezipředmětové vztahy se v dnešní době dostaly i do záměru ministerstva školství propojit estetické předměty. Je připraven blok, který se nazývá Umění a kultura a jsou tu sloučeny předměty jako je literatura, hudební výchova, dramatická výchova a výtvarná výchova.. Tvoří se tak jeden obor.

PRAKTICKÁ ČÁST

ZÁVĚR

Myslím si, že hudební aktivity ve vyučování, které by se měly stát součástí výchovně vzdělávacího procesu, jsou jednou z možností pozitivně ovlivňující postoje dětí ke škole.

Byla bych ráda, kdyby tyto uvedené náměty hudebních aktivit inspirovaly učitele 1. stupně základní školy a staly se jednou z podmínek pro vytvoření hravé formy vyučování. Výuka by měla být pro dítě mladšího školního věku přijatelná, plná prožitků ovlivňujících atmosféru ve třídě.

Diplomovou prací jsem se také snažila přispět k literatuře se širokým výběrem her. Mnohé z nich ale slouží především k odreagování od školní práce, k získání nové energie. Proto jsem se snažila na základě těchto publikací o propojení hudby a pohybu s osvojením jakéhokoliv učiva na 1. stupni základní školy.

Přestože jsem se při zpracování diplomové práce často setkávala s nezájmem některých učitelů o tuto problematiku, věřím, že se najde i spousta takových, kteří se snaží obohatit výuku něčím novým.

Těmto učitelům bych chtěla svými náměty ulehčit práci, ale zároveň jim dát možnost vlastní seberealizace na základě mých podnětů.

Seznam použité literatury

Kofroň J., Učebnice intonace a rytmu, EDITIO SUPRAPHON 1990

Sedlák F., Didaktika HV1, SPN, Praha 1985

Tupý K., K didaktickým problémům malotřídních škol, SPN, Praha
1979

Koutský J., Hudba kamarád

Kolář J., Intonace a sluchová výchova, KAROLINUM 1999

Coblenzer H., Dech a hlas – návod k dobré mluvě, AMU, Praha
2001

Pecháček S., Váňová H., Praktické úkoly z didaktiky hudební
výchovy pro 1. stupeň ZŠ. KAROLINUM 1999

Sedlák F., a kol.: Nové cesty hv na základní škole, SPN, Praha 1977

Budík J.: Metodika HV pro 1. ročník ZŠ, SPN Praha 1984

Budík J.: Metodika HV pro 2. ročník ZŠ, SPN Praha 1985

Budík J.: Metodika HV pro 3. ročník ZŠ, SPN Praha 1986

Lišková M.: Metodická příručka k učebnici hudební výchova pro
1. ročník ZŠ, SPN Praha 1998

Reinhard H.: Uplatnění mezipředmětových vztahů ve škole, Portál
1994

PRAKTICKÁ ČÁST

Propojení hudební výchovy s českým jazykem - Rozvoj jemné motoriky – motivace na uvolňovací cviky

V první a druhé třídě se děti učí pracovat s tužkou, nůžkami... a potřebují k této činnosti perfektně zvládat své ruce. Aby nedocházelo k špatným návykům, únavě a nechuti, je třeba provádět uvolňovací cviky pro prsty, zápěstí a celou ruku.

Jemná motorika velice úzce souvisí s celkovým motorickým vývojem, na jehož plynulém rozvoji a dobré koordinaci pohybů hlavy, rukou i nohou závisí utváření řeči. Ta je jednou z nejdokonalejších a vrcholných pohybových aktivit člověka.

Velký význam pro rozvoj jazyka a řeči má obratnost vedoucí ruky - laterality. Při nerespektování vrozené laterality může dojít k zablokování nebo opožděnému vývoji řeči. Proto se snažíme hlavně v prvním ročníku základní školy řeč rozvíjet hrubou i jemnou motoriku. Hravá forma navrácí dítěti klid potřebný pro uvolnění a zdokonalení řeči.

Pokusila jsem se dát dohromady cvičení, které dohromady procvičí jemnou motoriku, procvičí těžká slova, zdokonalí svou výslovnost, bude probíhat sluchový výcvik, intonační výcvik dítě bude provádět uvolňovací cviky a ještě nebude znuděné a správně zmotivované.

Následující ukázky je možné využít především v prvním ročníku, do kterého dítě často vstupuje s řečovými vadami a nedostatky, které ovlivňují celkový rozvoj lidské motoriky. Jako základní postavení doporučuji sed zkřížený skrčmo nebo v kleku sed na patách. Cvičíme nejprve vedoucí ruku, potom druhou, oběma současně, s doprovodnými pohyby paží nahoru -dolů, vpravo - vlevo.

1)

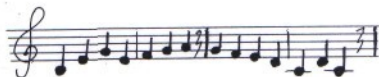
Hop a hop
přes příkop,
hopy, hopy,
přes příkopy.

Obměna: Na píseň Skákal pes

2)

Houpy, houpy
houpáme,
ve vodě se
koupáme

Obměna: Hou, hou, krávy jdou, nesou mléko pod vodou...

3)

Letí letí letadlo,
pozor aby nespadlo.
Letí letí jako drak,
doletí až do oblak

4)

Točí se to točí,
jak na kolotoči.
Toč se , Jolčo, toč,
máme kolotoč

5)

Motáme, motáme klubičko,
podívej se⁷ babičko.

6)

Vaříme vaříme kašičku,
na zeleném rendlíčku.

Pomůcky: Tužka s trojhránkem, mazací tabulka, nebo velký balicí papír.

Ospalci

Jeden hájá - hajaja,
druhý spí jak Bajaja,
třetí oči zavírá,
čtvrtý také usíná.
ukazovák a palec;
Ty, veliký, tiše buď
a bratříčky neprobuď,

Otevřená dlaň; prsty druhé ruky postupně
ohýbají malíček
prsteník, prostředník,
potom se dlaň znovu otevře
a ukazovák
druhé ruky spočítá všechny
prsty.

Ptáček

La, la, la, la-la-la, ptáček létá dokola,
létá kolem komínku,
volá na svou maminku:

Pípi, pípi, pípi, pípi,
doma bude líp.

Ruce se k sobě postaví týlní stranou; spojené prsty obou rukou dělají
současné pohyby nahoru a dolů - dítě se může pohybovat, "poletovat".

Ospalci

Ptáček

Propojení hudby s českým jazykem - abeceda

Důležitým krokem v životě prvňáčka je seznámení se s písmeny.

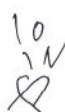
Naučit se velkou spoustu písmen je náročné a proto je na nás učitelích, abychom dětem ulehčili práci, udělali ji zajímavější. Následující písničky a říkanky můžeme použít při motivaci, při prvním seznámení s písmenem, později při opakování a procvičování. Ráda je také používám při didaktických hrách.

1) Auto

Auto jede, sláva, sláva

táta mává, máma mává

Auto jede, tů, tů, tů,

Táto mámo už jsme tu.

2) Bělásek

Bělásek se rozveselí,

když mu dáte hlávkku zeli

Jedna, dva, tři, čtyři, pět

bělásci jdou na oběd.

3) Cínový vojáci

Cínový vojáci,

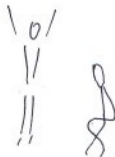
co to máte na práci?

Cupete: cupy, cup,

do krabice hub!

E,

Evo, Edo, Emile,

Elišce se líbí E.

Eva oči má jak srnka,

E se kroutí jako vlnka.

F

Fňuká, fňuká koloušek

že mu fouká do oušek.

Fouká, fouká, stále fouká

na kolouška sova houká.

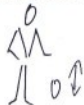
G

Gusta má míč gumový

kdo má taky takový?

Dává góly tohle umí

Gusta je kluk jako z gumy.

H

Husy stojí u rybníka

holub letí z holubníka.

U rybníka na dubu

sedí hejno holubů.

CH

Chata blízko lesa stojí,

u chaty je kupa chvojí.

A v něm chlapci chodbu mají,

do chvojí se schovávají.

I

Ivánku milý,

den už se chýlí.

Měsíc svítí do okýnka,

Ivánek už pěkně spinká.

J

Ježek chodí pěšky,

na jablíčka, na hrušky.

Pak si lehne do vojtěšky

haju, haju, hajušky.

K

Král, král,

na dudy hrál.

Není to žert,

odnesl ho čert.

L

Labuť plave podle splavu,

dělá stojky pro zábavu.

Až se večer zešeří

schová hlavu do peří.

M

Malujeme malovánky

modrou barvou nebe,

modrou barvou nejkrásnější,

maminko, jen tebe.

N

Námořník raz a raz,

už se drží za provaz.

Že ho štípla moucha,

ve vodě se šplouchá.

O

Oči, oči, očka,

Oldu honí kočka.

Otu žene zajíc,

okousal mu krajíc.

P

Pepa seká do špalíku,

našťipá z nej polínka,

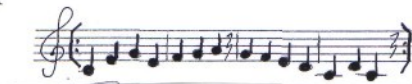

nanosí je do kuchyně,

pochválí ho maminka.

R

Rak si vyšel do světa,

roztahuje klepeta.

Ryby kolem brousí

roztahuje vousy.

S

Slimák leze pomalu,

sedl si za almaru.

Slídil, slídil, skotačil,

salátek by postačil.

T

Tancujte myši,

kde která slyší.

Která je hluchá,

ať neposlouchá

U

Užovka se milí drazí,

celý život jenom plazí.

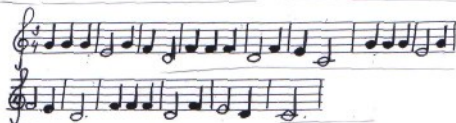
Užovky jsou bez nohou,

zatančit si nemohou.

V

Veverka skáče v lese,

větvemi stále třese.

Veverko postůj, maličká,

neshazuj sojce vajíčka.

Z

Za vesnicí u lesíka

potkal pekař kominíka.

Jdi mi z cesty pekaři,

začerním tě na tváři.

Tyto říkanky mají motivační charakter, ale dají se velice pěkně využít i při procvičování a při různých didaktických hrách ve spojení s instrumentální, rytmickou a poslechovou složkou.

Propojení hudby s českým jazykem - Slabiky

V říjnu přijdou na řadu slabiky. V této části můžeme využít rytmu.

- 1) Učitel vytleská rytmus slova – děti musí vymýšlet slova s takovým rytmem

...

ta-bu-le

Děti si mohou dát ruku pod bradu a počítat, kolikrát se dotkne brada ruky a tím poznají kolik má slovo slabik.

- 2) Učitel hraje na dřívka (v pomalém rytmu). Na první dobu řekne první slabiku, dítě musí doplnit smysluplně druhou slabiku v daném rytmu.

po

-

le

ma

-

so,pa...

- 3) Rozdáme dětem textilní slabiky. Děti si je připevní na oblečení. Učitel zpívá libovolné slovo na libovolnou melodii. Děti sedí na polštářcích a tančí ty které mají na sobě zpívané slabiky.

- 4) Dva žáci vytvoří ze zdvižených spojených paží bránu. Ostatní děti se chytí za ruce a procházejí bránou přitom říkají říkanku:

Zlatá brána otevřená, zlatým klíčem odemčená.

Kdo do ní vejde, tomu hlava sejde.

Ať je to ten nebo ten, praštíme ho koštětem.

Ten žák, který je při posledním slově říkanky pod branou, se vymění s jedním žákem, jenž tvoří bránu. Jakmile děti zvládnou tuto říkanku, říkají místo slov říkanky vždy jednu zvolenou slabiku ve stejném rytmu jako říkanku.

V průběhu celého prvního, druhého a třetího ročníku by mělo podle osnov probíhat dechové cvičení viz. Dech, hlas a intonace

Propojení hudby s českým jazykem – Tvrdé a měkké souhlásky

Motivační písnička na měkké souhlásky

*Ži , ši , či , ři , ci , ji , di , ti , ni.
šije*

*Tam se všude píše měkké i.
Měkké i – ne ypsilon,
ypsilon by napsal slon.*

Žíhaná žížala žije a šilhavé šídlo

*Čiperný čížek se stále čílí
skrivan je ve skříní rozmařilý
Cibule na citron cize civí v
Jihlavě jistě jihnou jívý
Dítě se podivným divům diví
Titěrný čertík je všeho chtivý*

Motivační písnička na tvrdé souhlásky

*Hy, chy, ky, ry, dy, ty, ny
Tam se píše tvrdé y.
Tvrdá y jsou bez tečky,
věčka mají stonečky.*

*Hyena hýká a ted' hyne
tchýně se chystá do kuchyně
Kytara, Kypr a kyselý kyslík
Rychlý rys rýsoval, pak se vyslík
Dýně se v dýmu nadýmá
V tympánu tykev noty má
Nymburk je na hony vzdálený*

- 1) Děti se písničku naučí mohou si na ni zatancovat.
- 2) Děti zpívají písničku a doprovázejí se na rytmické nástroje
- 3) Děti zpívají písničku na souhlásky a hrají na tělo.
- 4) Učitel zpívá po částech druhou sloku písničky a děti musí uhodnout která slabika se tu objevila
- 5) Do písničky na měkké souhlásky učitel namíchá kousek písničky na tvrdé souhlásky děti ji musí poznat.

Propojení hudby s českým jazykem – vyjmenovaná slova

S vyjmenovanými slovy se setkávají děti poprvé ve třetí třídě. Provázejí je po celou dobu školní docházky. Nejedná se zrovna o jednoduché učivo a proto se domnívám, že by měli být právě na začátku dostatečně motivováni k učení. Nejprve si vyjmenovaná slova představí, pak se u každého slova musíme zastavit a vysvětlit si, co vlastně znamená. Nakonec přijde pamětné naučení řady vyjmenovaných slov. To vše se musí zvládnout a nic se nesmí vynechat. To ale pro děti moc zábavné není a pomalu získávají nechuť k vyjmenovaným slovům. Když se nám podaří do této části zařadit pár motivačních, pohybových, rytmických a didaktických her bude učení zábavnější, děti budou mnohem aktivnější a lépe si zapamatují.

Pomůcky: Karty s obrázky vyj. slov,

Písňe na zábavné zopakování a procvičení vyjmenovaných slov.

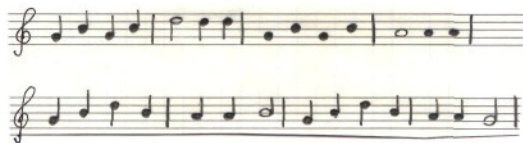
Vyjmenovaná slova po B

Být obyčejný a bystrý, bylina, kobyla, býk
v těchto slovech napíšeme po "B" vždycky tvrdé Y.

Vyjmenovaná slova po L

Slyšet, mlýn, blýskat se, polykat, plynout a plýtvati,
lysý, lýtko, lýko, lyže, pelyněk, plyš, vzlykati.

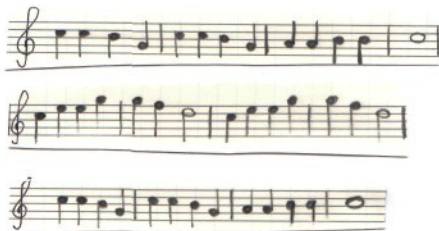
Vyjmenovaná slova po M

My, mýt, myslit, mýliti se, hmyz, myš, hlemýžď, zamykat, mýtit, smýkat, dmýchat, chmýří, a také nachomýtat.

Vyjmenovaná slova po P

Pýcha, pytel, pysk, netopýr, slepýš taky pyl,
kopyto, klopýtati, třpytit se zpytovati, pykat,
pýřit, se čepýřit, rostlina je pýr.

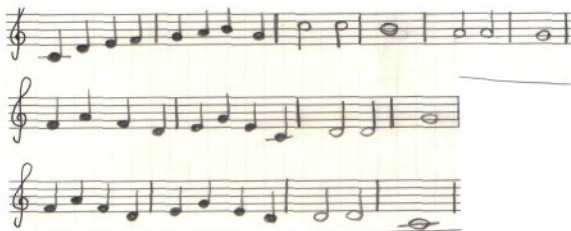
Vyjmenovaná slova po S

Syn, sytý, syrový, sýr, sychravý, usychat,
sýkora, pták sýček, sysel, syčet, sypat.

Vyjmenovaná slova po V

Vy, vysoký, výt a výskat, zvykati, žvýkati,
vydra, výr a vyžle, povyk a výheň,
a slova s předponou vy-, vý- každý den.

Vyjmenovaná slova po Z

Brzy, jazyk, nazývat se a Ruzyně,
u nás sedává čáp na našem komíně.
Klape si zobákem ozývá se klap, klap,
dívá se z komína velikánský čáp, čáp.

Propojení hudby s literaturou

Literatura je s hudbou velmi úzce spjata. Obě mají estetickou, výchovnou a terapeutickou funkci. Vzájemně se ovlivňují a doplňují. Starší děti prvního stupně již z hudební výchovy znají vlastnosti melodie u ukolébavky, u pochodové písně, u pracovní písně atd. Tyto zkušenosti se dají využít při přiřazování melodie k určité básni.

1) Doplnění básně melodií

Přečteme si úryvek básně a podle nabídky učitele si děti vyberou nejvhodnější melodii, rytmus...

například k této básni Jarní zpěv - žáci vyberou ze dvou (tří) odlišných skladeb tu, která je vhodnější. Skladby: G. Bizet - Arlésanka

A. Vivaldi - Bouře

Jarní zpěv

Jaro je zurčení
potůčků ze strání
Jaro je naděje
Roztálé závěje
Jaro je ptačí zpěv
Jaro je luzný zjev
Jaro je jásání
Tanec a zpívání
Jaro je toužení
Jaro je sblížení
Jaro je nový život
Jaro je srdcí tlukot
Jaro je počátek
Zrození mládětek
Jaro je balzám
na prochladlou duši
Jaro je láska
již v duši jenom tušíš

- 2) Melodizace přísloví a pranostik
Po teplém září říjen se zle tváří.

- 3) Melodram - jedná se o podbarvení básně vhodnou hudbou. Spojení hudby a mluveného slova. Hudba tu nemá funkci doprovodnou, ale svými zvukomalebnostmi ještě více podtrhuje dramatickост situace.

4) Dramatizace pohádek

Pohádky Kuřátko a obilí, Červená Karkulka, loupežnická chaloupka, a pod. V těchto pohádkách se dá hudba velice dobře využít.

- Každá postava může mít svůj hudební nástroj a při svém vystoupení na něj zahrát.

- Využijí se v nich zvuky - hrom, ťukání, šustění, tleskání, apod.

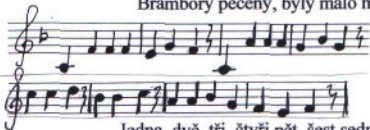
- Větší děti si mohou připravit pro menší spolužáky zhudebněnou pohádku.

Propojení hudební výchovy s matematikou – opakování číselné řady

V této části může být použita každá složka hudební výchovy,
i když by se nejvíce nabízela rytmická část.

Motivace písní – Jedna, dvě tři, čtyři, pět, cos to Janku cos to sněd?

Brambory pečený, byly málo maštěný.

Jedna, dvě, tři, čtyři pět, šest, sedm, osm, devět,
zavřete si chaloupečku, vleze vám tam medvěd.
Devět, osm, sedm, šest, pět, čtyři, tři, dvě, jedna,
zavřete si chaloupečku, zbude plná bedna.

Procvičování – Děti píseň zpívají a při tom ukazují barevné číslice.

Učitel zpívá a děti se řadí podle číslic které drží.

Učitel zpívá a jedno „poplete“ děti musí to spletené číslo najít...

Procvičování s Orffovými nástroji - Děti mají ozvučná dřívka,
učitel ukazuje číslice a děti vytukají správný počet.

- Učitel vytuká počet a děti

ukazují správný počet teček.

Procvičování s pohybem Hra – molekuly

Děti se volně pohybují po koberci a
učitel zahraje na triangel a řekne číslo
tři (4,2,...)

Děti musí rychle utvořit skupinku
v daném počtu.

Hra na tělo – počet luskání, tleskání...

Propojení hudební výchovy s matematikou – sčítání a odčítání

Při nácviu sčítání a odčítání a) učitel řekne příklad a děti vytukají
správný
výsledek na bubínek, nebo ho vytleskají na tělo. Je možné zařadit hru
molekuly.

Hry na rytmus

b) Učitel tleská a říká do rytmu příklad.

Děti

odpovídají (jednotlivě, po skupinkách, ve dvojicích) výsledek opět
do rytmu.

	*		*	
dvě	plus	tři	je	pět
dva	krát	tři	je	šest

* - plesk o stehna

- tlesk do dlaní

Hry spojené s pohybem

1) Na krále

Žáci stojí v řadě vedle sebe. Všichni mají stejný počet kartiček s
příklady. Každý žák obchází po jednom řadu a ostatní mu zadávají po
jednom příkladu. Při tom tleskají do rytmu. Když žák odpoví správně,
kartu sbírá. Jakmile projde celou řadu, zařadí se na konec. Pokračuje
další žák, až se všichni vystřídají. Kdo má na konci nejvíce kartiček,
vítězí a stává se králem.

O O O O
A > t

2) Přihraj správně

Žáci stojí v kruhu. Učitelka je uvnitř kruhu a přihrává míč některému z žáků a zároveň zadává příklad na libovolně vymyšlenou melodii. Ten jakmile míč chytí, hází přihrávku zpět učitelce a odpovídá výsledek. Pokud chybuje, dostává přihrávku zpět.

3) Kuba zazpíval

Žáci stojí v řadě vedle sebe, zády k učitelce. Učitelka zadává příklady se slovním doprovodem. Kuba zazpíval $15+7=22$. Pokud je výsledek správně, žáci se na zvukový signál otočí směrem k učitelce. Kdo příklad špatně vypočítá, udělá např. pět dřepů.

Propojení hudební výchovy s matematikou – násobky

1) Bum

a) Řada dětí vedle sebe rytmicky vyjmenovávají násobky 2,3,4...

b) Děti v kruhu přeřikávají řadu čísel od jedné do dvaceti a k tomu si rytmicky pleskají do stehů. Ten na koho padne násobek dvou řekne „bum“, kdo se splete vypadává.

2) Kamarád

Žáci s učitelkou říkají říkanku. Na konci písničky předvede učitelka nějaký pohyb a řekne násobek některého čísla. Žáci pohyb i násobek opakuji. Písnička se zpívá znovu, přidává se další pohyb i násobek.

- procvičení násobků čísla 2

Text písničky

Kdo jsi kamarád,

tak pojď si s námi hrát,

Kdo jsi

kamarád

tak ty budeš rád,

že si můžeš hrát,

že nás můžeš napodobovat.

2 - tlesknuti

4 - dlaně tlesknou do stehů

6 - pravou nohou dupnout

8 - levou nohou dupnout

10 - stoj

12 - stoj, přednožit pravou

14 - stoj, přednožit levou

16 - zatočit dokola

18 - dřep

20 výskok

Propojení hudební výchovy s matematikou – prostorová orientace

Lze procvičovat v notové osnově. Učitel zadá úkol ukaž notu nahoře, dole, vpravo vlevo, před, za...

1) Zařad se správně

Učitel rozdá žákům karty s čísly v různých číselných oborech a zadává úkoly, které žáci řeší ve spojení s pohybem a rytmem.

- žáci se řadí od nejmenšího k největšímu
- žáci se řadí od největšího k nejmenšímu
- žáci tvoří skupiny sudých čísel, poskoky snožmo
- žáci tvoří skupinu lichých čísel, poskoky na jedné noze
- žáci tvoří skupinu dvojciferných čísel, chůze ve vzporu dřepmo
- žáci tvoří skupinu trojciferných čísel, mírný běh
- žáci tvoří skupinu čtyřciferných čísel, chůze přísunná

2) Geometrické tvary

Žáci si osvojují geometrické tvary Které jsou podobné hudebním nástrojům. Hrajeme na Triangl - trojúhelník.

Hrajeme na tamburínu, činel - kruh.

Dřevěný blok - obdélník.

Děti jmenují geometrické tvary jen podle sluchu.

3) Vláček

Žáci utvoří řadu. První žák je lokomotiva, ostatní žáci jsou vagóny. Každý žák má číslo (0,1,2,3,4,...). Vláček jezdí po třídě a učitelka zadává úkoly. Tempo udává lokomotiva.

připojí se vagónek s číslem 1,3

odpojí se vagónky hned za číslem 7

odpojí se všechny vagónky za číslem 5

® A—A—A—A

Propojení hudební výchovy s tělesnou výchovou

V tělesné výchově se hudební výchova objevuje velice často. Setkáváme se tu s rytmickým cvičením, s hudebně pohybovou výchovou i se sluchovými cvičeními. Rytmus a pohyb jsou spolu velice úzce spjatí.

1) Pohybové hry

Na kočku a na myš

Nejprve se děti naučí text říkanky: myšičko, myš poď ke mně blíž. Nepůjdu kocourku, nebo mě sníš. Text rytmicky deklamujeme na tónové výšce e1. Říkadlo lze i zmelodizovat.

Děti stojí v kruhu, kocourek je uvnitř, myška vně. Kocourek se ptá, myška odpovídá. Myška se zachrání tak, že oběhne kruh a kocourek ji nechytí. Lze stát v zástupech a kočka se s myškou honí mezi dětmi.

Na hodiny

Děti - kukačky stojí otočeny čelem do středu kruhu. Hodinář chodí ve středu a rytmicky vytukává na ozvučná dřívka tikot hodin (tik-tak-tik-tak) Při zastavení káže na kukačku, která zakuká a stává se hodinářem.

2) Tanečky – Já mám doma trnku, Červený šátečku, Kalamajka,

např. Já mám doma trnku - v 1. části stojí děti natočeny levým bokem do kruhu, pohybují se tanečním krokem vpřed. Chlapec na první dobu tleskne, dívka má ruce v bok.

- v 2. části se chlapec a dívka zavěsí za lokty a otáčejí se.

Tanečky se dají různě kombinovat, učitel si může vymyslet nové prvky, které se hodí do rytmu písničky.

Aerobik je v této době velice populární a to nejen u dospělých, ale i u dětí. Je úzce spjatý s hudbou. Rychlost hudby je určována počtem úderů za minutu. Je to tak zvaný hudební oblouk který má 32 dob a ty se dělí na čtyři jednotlivé doby po osmi. Děti si rádi hrají, ale nemají rádi dril. Tedy i při nácviku kroků aerobiku je potřeba užívat hravé formy.

Písnička má pro děti motivační charakter, ale dále udává i rytmus. V první fázi písničku přezpívá učitel v pomalejším tempu. Děti se ji učí zároveň se správnými pohyby a kroky.

Straka

Strašidlo

Straka

*použité kroky: squat, ponny
side to side
step touch
grapevine*

text	kroky, pohyb paží	obr.č
Sedí v lese černá straka,	squat, předpažit	
co se třpytí to ji láká.	grapevine, střídavě P a L ukazujeme okolo sebe, jak se vše třpytí	
Radostí jí svítí očka,	side to side, ukazujeme očka	1
čeká, čeká, snad se dočká.	step touch, krčíme rameny	
Za blýskavé rolničky	ponny, cinkáme rolničkami	2
dala by svět celičký.	march - circle, upažit – kreslíme celý svět	

obr.1

obr.2

Strašidlo

použité kroky: march, hops
side to side
step touch
jumping jack

text	kroky, pohyb paží	obr.č
Co to slyším cupy dupy?	march, paže-nasloucháme	
Ježí se mi z toho chlupy!	jumping jacks, paže-ukazujeme jak se ježí chlupy	1
Kouknu na tu divnou věc,	side to side, paže-P,L díváme se	
nejsem přece zbabělec	step touch, paže-ukazujeme, že se nebojíme	2
To náš přítel zajíček	hops vpřed a vzad, ruce v bok	
hopkal si přes chodníček	hops vpravo a vlevo, ukazujeme uši zajíčka	

obr.1

obr.2

Propojení hudební výchovy s výtvarnou výchovou a praktickými činnostmi

Hudba společně s výtvarnou výchovou rozvíjí estetické vnímání, tvořivost a vzájemně se doplňují a podporují.

1) Hudba jako motivace

Kresba podzimního stromu – štěpu s jablky. Jako motivační písničku lze zařadit Pod naším okýnkem....

Malba zvířat - Jako motivační písničku lze zařadit Na našem dvoře, Plavala husička.

A. Dvořák: Symfonie č.8. G dur - adagio. Podzimní barvy, podzimní krajina...

2) Barvy a hudba

Barvy tvoří okolí, které buď podněcuje, dráždí, nebo uklidňuje. Stejně tak můžeme vnímat i hudbu. A to se dá velice dobře využít při výuce práce s barvou. Děti mají velkou čtvrtku A2. Učitel pustí nahrávku skladby např. A. Vivaldi : Čtvero ročních dob - bouře. Děti nejprve ukázku poslechnou, potom malují podle pocitu z poslechnuté hudby libovolné tvary libovolnou barvou. Na první polovinu čtvrtky malují barvy první skladby, na druhé polovině čtvrtky budou barvy druhé skladby. Hudba s výrazným rytmem, v mollové stupnici a s enharmonickými tóny působí studeně, smutně, ostře a proto si i děti budou vybírat studené barvy a ostřejší tvary. Naopak při veselé skladbě by se měly objevovat teplé barvy a oblé tvary.

3) Nakresli si písničku

Ilustrace ke známé písničce např. Sedí vrabec na kostele... může doplnit besedu o ilustrátorech, nebo naopak může motivovat k této besedě. Děti lépe pochopí práci ilustrátorů a rozvíjí si fantazii.

4) Originální hudební nástroj

Toto téma se dá využít při malbě vodovými barvami, křídami a voskovkami. Jako motivaci můžeme přehrát nahrávku nějakého méně známého nástroje a děti se pokusí vymyslet, jak by takový nástroj mohl vypadat a jak by se na něj dalo hrát.

5) Výroba svého hudebního nástroje

V pracovním vyučování můžeme využít nejen jako motivaci, ale i jako hlavní téma práce. Například při práci s drobným materiálem, nebo při práci s textilem a papírem.

Výroba hudebních nástrojů

1) papírový bubínek

Potřeby: válcovitý lepenkový obal bez víka, balicí papír, šňůra, nůžky, lepidlo, vodové barvy, křída, dřevěné nástroje na bubnování (velké lžice)

Postup: Obal postavíme dnem vzhůru a kousek pod okrajem uděláme proti sobě dvě dírky na provlečení šňůry. Buben polepíme pomalovaným balicím papírem.

2) Kastaněty

Potřeby: 2 dřevěné lžice, vrtáček, jemný brusný papír, kožená šňůrka, plakátové barvy, štětec, lak ve spreji

Postup: Rukojeti vařeček uřízneme a hrany vyhladíme brusným papírem. Vrtáčkem provrtáme díрку asi 1 cm od řezu. Vařečky přiložíme k sobě a oběma otvory prostrčíme koženou šňůrku. Přes prsty ji uvážeme. Nakonec kastaněty z vařeček pomalujeme plakátovými barvami a zafixujeme lakem. Otvíráním a zavíráním udáváme rytmus.

3) Jarní zvonky

Potřeby: malý hliněný květináč, 3 korálky, šňůrka

Postup: Květináč ozdobíme libovolným způsobem. Na jednom konci šňůrky přivážeme korálek jako srdce zvonu, další korálek uvážeme o kus výš. Druhý konec šňůry protáhneme odkapávacím otvorem zevnitř květináče tak, aby druhý korálek k otvoru těsně přiléhal. Pak navlečeme třetí korálek a přivážeme jej zvenčí těsně k odkapávacímu otvoru a uděláme smýčku, abychom mohli zvoneček pověsit.

4) Tamburínka

Potřeby: 10 korunkových uzávěrů, 5 dřevěných korálků, větvička, drát na květiny, barevné stuhy, nůžky, hřebík, kladivo

Postup: Hřebíkem a kladivem vyrazíme do zátek dírky. Na květinový drát pak

navlékáte střídavě vždy dva uzávěry a jeden korálek. Místo ní můžete použít silnější větev z černého bezu, její vnitřek je tak měkký, že jím drát snadno prostrčíte. Nakonec na tamburínu uvažte pestré pentle. Nástroj se bude dobře hodit při muzice o posvícení.

5) Trubka ze zahradní hadice

Potřeby: asi 1 m zahradní hadice, lepicí páska, nálevka, případně nůž. Vezměte si kus zahradní hadice a stočte ji jako lesní roh. Smyčku upevněte lepicí páskou.

Propojení hudební výchovy s vlastivědou a prvoukou – hry

1) Hra na města

a) děti vymýšlí ve skupinách písničky, ve kterých se objevují názvy měst v ČR, názvy řek. Nakonec písničku zazpívají a ostatní skupiny se nejrychleji snaží najít město ve slepé mapě a zaznamenat ho. Vítězí skupina s nejvíce městy.

b) učitel zpívá píseň ve které se objevuje název města, děti popisují polohu města, řeky, nebo místa v ČR.

Písň – Na břehu Blanice

Okolo Třeboně

Žádnýj neví

Já jsem z Kutné Hory

Kolíne, Kolíne

Kdyby byla Morava

Kdyby byl Bavorov

Od Táborů až k nám

Šumavo, Šumavo

Když jsem já šel

Na tom pražským mostě

K Budějovicům cesta

Okolo Hradce

Boleslav, Boleslav

2) Roční období v písničkách

Dvě skupiny žáků si formou zpívání písniček předvádějí činnosti, které jsou typické pro jednotlivá roční období.

jaro -, pomlázky, květy, zelená tráva, léto - plavání,

prázdniny, seno, horko,

podzim - pouštění draka, hrabání listů, sbírání hub, zima -

koledy, vánoce, sníh

Například písnička Čerešničky, Třešně zrály, Naše husa - jaro

Ttravička zelená - léto

Koulelo se koulelo, Pod naším okýnkem - pozdní léto

3) Moje tělo

Žáci se učí poznávat části těla. Se slovním doprovodem říkanky si na každou část těla ukáží. Tempo říkanky se může zrychlovat, části těla můžeme obměňovat.

Hlava, ramena, /: kolena, palce :/ 3x hlava, ramena, kolena, palce, oči, uši, pusa,